

EEN TOERIST IN NOORD-IERLAND

De toestand in Noord-Ierland is, zo kan men zeggen, sinds de afgelopen zomer nauwelijks veranderd. Wel is Heath in Dublin geweest en is Engeland direkt met IRA-akties geconfronteerd, de problemen en stellingen in Noord-Ierland zelf zijn gelijk gebleven. Daarom is het misschien niet geheel zinloos wat persoonlijke indrukken weer te geven, die ik opdeed tijdens een bezoek aan Ulster. Dit met alle restricties die een relatief kort bezoek (nog geen week) inhouden. Twee gevallen in Zuidelijk-Afrika hebben kortelings nog aangetoond hoe misleidend ooggetuigeverslagen kunnen zijn.

Voordat ik voet op Noord-Ierse bodem zette, verbleef ik enige weken in het zuidelijk gedeelte van het eiland, de Republiek. Daar werd mij van verschillende kanten aangeraden toch vooral niet naar het noorden te gaan. Breed werden de gevaren uitgemeten en kleurijk werden de verschrikkingen geschilderd. Slechts een enkeling stond er positiever tegenover en probeerde ook het een en ander uit te leggen. Ongeschokt (?) in het vertrouwen dat het wel los zou lopen stapte ik in Dublin in de trein naar Belfast. En inderdaad leek het daar ook mee te vallen. Belfast kwam op mij in het begin helemaal niet over als een verscheurde stad, zeker niet in de binnenstad. De mensen liepen er niet met de angst in de ogen, schichtig en extra voorzichtig. Toen ik een al wat oudere man om de weg vroeg, was hij niet te beroerd om een eindje mee te lopen. De vaak geweldadige tegenstellingen tussen protestanten en katholieken, loyalisten en republikeinen schijnen (gelukkig) het leven van vele mensen niet helemaal verzuurd te hebben.

Vergeten kan je die tegenstellingen niet. Zo schijnt er bv. nauwelijks een bus- of treinstation te zijn dat ontsnapt is aan bomaanslag of een brand. De reizigers die per trein uit Dublin het Great Victorian Railway Station binnenkomen, worden via een zijuitgang naar buiten geloodsd omdat de hoofduitgang

dichtgespijkerd is (waarom is niet te zien maar is makkelijk te raden); wie een Ulsterbus naar een plaatsje buiten Belfast wil nemen, wordt op het Oxford Street Bus Station geconfronteerd met een uitgebrande lektuurkraam en een provisorisch met ijzeren stangen en golfplaat herstelde stationshal. De wachtkamer van het York Street Railway Station voor de treinen naar Londonderry is een gefatsoeneerde direktieket en waar vroeger drommen reizigers in de stationshal met hun koffers stonden te wachten, groeit nu het gras en kan je in alle rust van de zon genieten: het dak is totaal verdwenen. Als je er al gekomen bent, want ook hier is de hoofdingang gesloten en vervangen door een moeilijk te vinden zijingang.

En dan het leger. Het leger is overal. In elke grote straat rijdt wel een patrouillejeep, elke hoofdstraat kent wel zijn met prikkeldraad en betonblokken afgesloten zijstraatjes waar je alleen na gefouilleerd te zijn in mag en elke politiepost is een zwaar met golfplaat, zandzakken en camouflagenetten versterkt fort. Het zijn de oude, vertrouwde beelden: een patouillerende soldaat in Belfast verschilt niet zoveel van zijn college in Santiago. Tot zo ver eigenlijk niets nieuws.

In de grote winkels en warenhuizen, postkantoren en banken heeft men speciaal iemand, meestal een 65-plusser, bij de deur gezet om zakken, tassen en andere bagage van binnenkomenden te controleren op verdachte voorwerpen. Maar al te vaak is een warenhuis het slachtoffer van een bomaanslag geweest (bv. omdat de eigenaar protestants of katholiek was). Soms levert deze normaal vrij soepel lopende controle moeilijkheden op. Zoals mij overkwam toen ik op de dag van mijn vertrek nog even het hoofdpostkantoor van Belfast binnenstapte om nog wat simpele postzegeltjes te kopen. Dit leverde de nodige consternatie op daar ik met een zwaarbeladen rugzak rondsjouwde. Men vond het blijkbaar te riskant om mij zomaar door te laten lopen, maar het lokte hen bepaald ook niet om mijn hele rugzak overhoop te halen. Ik kon deze ook niet bij de deur achterlaten. Ten lange leste plaatsten ze maar een paar ferme stompen tegen mijn rugzak om te concluderen dat er niets breekbaars in zat en het dus

wel in orde zou zijn. Ik kon doorlopen. Elders vertrouwde men mij blijkbaar meer op mijn gezicht, want daar liet men mij veel makkelijker door.

Na Belfast bezocht ik Londonderry. Dat is een hele overgang vond ik zelf, van het toen nog vrij bedaarde en kalme Belfast naar het verharde, grauwe Londonderry (om het een extra nadruk te geven begon het daar ook nog te regenen). Aldaar werd ik voor het eerst werkelijk geconfronteerd met de niet zo plezierige realiteit van de kwestie Ulster. In Belfast lijkt het (voor de buitenstaander althans) op dat men er mee heeft leren leven. Het leger, de kans op explosies en de conflicten, ze zijn wat lastig, het leven is er niet gemakkelijker op geworden, maar het went wel. Ik ben er niet bij geweest, maar het zou best eens de zelfde houding kunnen zijn die vele Nederlanders er op na hielden in de eerste bezettingsjaren. In Londonderry is dat anders.

Al op weg naar Work Street Railway Station, even buiten het centrum van Belfast, raakte ik in de "sfeer". Lopende door een protestantse arbeiderswijk begon mij iets te dagen van de bijna onverzoenlijke tegenstellingen tussen katholieken en protestanten en de bijna onbegrijpelijke wijze waarop sociale tegenstellingen door deze schijn-religieuze tegenstellingen worden verdoezeld. Het treinstation ligt in het noorden van Belfast temidden van protestantse buurten, wat duidelijk gemanifesteerd wordt door de talloze Eengelse en Ulstervlaggen. Het blauw, rood en wit van die vlaggen geven een harde, scherpe kleur aan de grauwe slums: het leed geen twijfel dat deze wijken een hecht bolwerk vormden van de Loyalisten en aanverwanten. De huizen in deze "afbraakbuurten" zijn slecht, leegstaande huizen verkrotten snel en de wijk gaat doorsneden worden door een grote autoweg. Maar dergelijke problemen worden maar al te vaak bedolven onder waandenkbeelden over "het katholieke gevaar" of een zelfingebeeld katholiek minderwaardigheidscomplex.

In Londonderry lijkt het allemaal nog een schepje erger. Daar is de scheiding tussen de twee bevolkingsgroepen zo tastbaar, de muur van haat en wantrouwen zo merkbaar dat je er misselijk en triest van

van wordt. Londonderry staat niet voor niets te boek als de meest roerige plaats in Noord-Ierland. In Londonderry (Derry voor de katholieken) kwamen de ergste gevallen van discriminatie en de hoogste werkeloosheidscijfers voor. Hoewel er twee keer zoveel katholieken als protestanten wonen, kon het door een handig geknoei met de kiesdistricten zo gebeuren dat in 1966 twee keer zoveel protestanten als katholieken in de gemeenteraad verkozen werden. Hoewel de stad overwegend katholiek is, zit men opgescheept met een protestantse raad en is Londonderry het symbool van de standvastigheid der protestanten. Voor de muren van Londonderry behaalden de legers van Willem III in 1689 een van de meest gedenkwaardige overwinningen op de legers van Jacobus II, die maandenlang vruchteloos hadden geprobeerd de stad in te nemen. Een wapenfeit te vergelijken met het ontzet van Leiden.

De stad, gelegen op een heuvel aan een breedstromende rivier, heeft een in aanleg intiem klein stadscentrum. Nu is het daar angstig leeg, wezenloos en half ontvolkt. Bij de poorten van de nog volledig intact zijnde (maar ontoegankelijke) stadsmuren (waar in 1969 een provocerende protestantse mars werd gehouden die tot onlusten en het ingrijpen van het Engelse leger leidde) staan lange rijen mensen die gefouilleerd moeten worden voor ze naar binnen kunnen gaan. Dit gebeurt zeer grondig. Niet onbegrijpelijk dat je alleen binnen de muren komt als het beslist moet. Wat een stad met een levendig centrum had kunnen zijn, is nu een stad zonder hart.

Ik had het al gauw bekeken. Nog dezelfde dag verliet ik Londonderry en ook in Belfast, waar ik weer wat ruimer kon ademhalen, bleef ik niet lang meer. Ik had met eigen ogen aanschouwd wat ik tevoren slechts had gelezen, maar wat niet of nauwelijks tot me was doorgedrongen. Hoe in religieuze termen verhulde en verwrongen sociale en politieke problemen een hopeloos verwarde kluwen van wantrouwen en achterdocht kunnen opleveren. Hoe (wat simplistisch gezegd) een in hoofdzaak protestantse, met Engeland verbonden bovenlaag die de economie beheerst de protestantse arbeiders uitspeelt tegen de katholieke arbeiders. Om zich bij een grote werkeloosheid

tegen de concurrentie van de op de republiek Ierland gerichte katholieke arbeiders te wapenen sluiten de protestantse, meer op Engeland gerichte arbeiders zich aan bij de protestantse ondernemers. Divide et impera. Elke poging van de katholieken tot emancipatie (zoals het afschaffen van de religie als beslissend punt bij een sollicitatie) wordt van protestantse zijde gevoeld als een aanslag op hun relatief bevoorrechte positie, maar vertaald in religieuze termen. En die religie is in Ierland een onvoorstelbaar sterke factor: paapser dan de paus of strijdbaarder protestant dan bij ons in de 80-jarige oorlog. Het is die hope-loze verwarring van sociale en religieuze problemen ^{die} het bezoek aan Noord-Ierland voor mij zo ontmoedigend maakte.

Klaas van Berkel

Het is paradoksaal dat veel progressieven hun geloof in de vooruitgang kwijt zijn.

(C.A. Tamse, Nederland en België in Europa.

RU Groningen, november 1973)